

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента Пришляк Оксани Юріївни про дисертацію Сідун Лариси Юріївни на тему «**Розвиток полікультурної освіти у вищій школі США**», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Актуальність теми дослідження зумовлена глобалізаційними та міграційними процесами, які притаманні сучасному етапу розвитку людства. Закономірно, що відмінності змісту культурних кодів (моральних норм, традицій, звичок, вірувань, особливостей вербальної і невербальної комунікації тощо) часто є причиною виникнення міжетнічних проблем у багатонаціональних державах. Власне тому політика полікультурності має стати частиною державної політики кожної багатонаціональної країни. В умовах сьогодення полікультурність розглядається як демократична політика вирішення проблем культурного і соціального різноманіття в суспільстві і передбачає освітній, лінгвістичний, економічний і соціальний компоненти. Мета полікультурності полягає у створенні відкритого суспільства, в якому всі мають рівні можливості для саморозвитку, самоактуалізації зі збереженням унікального культурного походження.

Дисертаційне дослідження Сідун Лариси Юріївни виконане відповідно до теми кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи ДВНЗ «Ужгородський національний університет» «Розвиток вітчизняної педагогічної освіти у світовому контексті» (державний реєстраційний номер 0118U004996)

Тема дисертації затверджена вченою радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (протокол № 3 від 30.04.2013 р.), уточнена (протокол № 4 від 21.03 2019 р.).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації. У дисертації Сідун Лариси Юріївни цілісно та системно досліджено та обґрунтовано тенденції розвитку полікультурної освіти у вищій школі США; визначено і проаналізовано концепції полікультурної освіти; розкрито організаційно-педагогічні засади забезпечення полікультурної освіти у вищій

школі США і визначено можливості реалізації прогресивних ідей зарубіжного досвіду полікультурної освіти в освітньому просторі України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дослідницею: з'ясовано й схарактеризовано соціально-політичні і культурні детермінанти зародження полікультурної освіти в США (зміна демографічної ситуації й імміграційної політики; зміна соціально-політичної ситуації в країні; трансформація освітнього процесу) та етапи її розвитку;

– визначено і проаналізовано основні концепції полікультурної освіти (етнічна; мовна; культурної депривації; антирасизму; радикалізму; генетичного детермінізму);

– на основі вивчення наукової літератури виявлено і систематизовано першоджерела полікультурної освіти в зарубіжній педагогіці (концептуальні положення полікультурної освіти в педагогічній спадщині Я.Коменського, Й.Песталоці, А.Дістервега, Дж.Дьюї);

– розкрито організаційно-педагогічні засади забезпечення полікультурної освіти у вищій школі США.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз змісту дисертації, автореферату та публікацій Лариси Юріївни Сідун є підставою для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених автором результатів. Ґрунтовне вивчення використаної літератури (294 найменувань), здійснене здобувачкою, уможливили виокремлення обґрунтованих суперечностей, на розв'язання яких було спрямовано дослідження. Аналіз зазначених джерел дав змогу дисертанту досить об'ємно висвітлити сукупність аспектів досліджуваної проблеми, зокрема виявити соціально-політичні і культурні детермінанти становлення і розвитку полікультурної освіти в США; схарактеризувати основні ідеї і концепції полікультурної освіти та розкрити організаційно-педагогічні засади забезпечення полікультурної освіти в американській вищій школі.

Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування комплексу методів наукового дослідження, зокрема: загальнонаукових (аналіз, синтез, систематизація, порівняння, узагальнення) в процесі вивчення науково-методичної літератури, освітніх програм, нормативних актів з проблеми дослідження, обґрунтування сутності основних понять, виявлення сучасного стану дослідження проблеми,

формулювання вихідних положень та висновків; історико-педагогічних (порівняльно-історичний, історико-структурний, ретроспективний) для визначення основних етапів становлення і розвитку полікультурної освіти; методу наукової екстраполяції для окреслення можливостей використання зарубіжного досвіду в освітньому просторі України; емпіричних (бесіди з вітчизняними й американськими педагогами, соціальними працівниками, анкетування, спостереження) для виявлення особливостей реалізації завдань полікультурної освіти в Україні і США.

Практичне значення дослідження полягає у підготовці *методичних рекомендацій*: «Забезпечення міжетнічної толерантності в полікультурному суспільстві», «Білінгвальне навчання як складова полікультурної освіти США», «Форми і методи професійної підготовки фахівців у вищій школі США в контексті полікультурної освіти»; *словників*: «Короткий термінологічний словник з полікультурної освіти», «Короткий термінологічний словник з основ педагогіки і полікультурної освіти для вчителів шкіл з навчанням мовами нацменшин (у співавторстві).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Матеріали дисертації можуть бути використані викладачами закладів вищої освіти в курсах «Історія педагогіки», «Зарубіжна педагогіка», «Загальна педагогіка», «Порівняльна педагогіка», «Соціальна робота за рубежом», «Соціальна робота з різними групами клієнтів» та ін., а також для розроблення нових курсів; студентами під час підготовки курсових, бакалаврських, магістерських робіт; вчителями, практичними соціальними працівниками і соціальними педагогами у професійній діяльності.

Слід зазначити, що результати дослідження Лариси Юріївни Сідун впроваджено в освітній процес Хмельницького національного університету (довідка № 634-33/03 від 17.05 2014 р.), Мукачівського державного університету (довідка № 2485 від 08.09. 2014 р.) та Ужгородського національного університету (довідка № 1813/01-14 від 13.05.2019 р.).

Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, значною мірою забезпечуються структурою роботи, яка відображає точку зору дослідниці. Дисертація складається з

анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (294 найменувань), 7 додатків.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Належно оцінюючи позитивні здобутки, вважаємо за доцільне звернути увагу на певні неточності, дискусійні моменти та висловити зауваження й власні судження:

1. Нам видається дещо узагальненим формулювання об'єкта дослідження. Об'єкт дослідження дослідницею сформульовано у такій редакції: полікультурна освіта. Так як дисертація присвячена аналізу полікультурної освіти у вищій школі США, вважаємо що в об'єкті дослідження вартувало зазначити цей контекст.

2. Метою дослідження передбачено обґрунтування тенденцій розвитку полікультурної освіти у вищій школі США і визначення можливостей реалізації прогресивних ідей зарубіжного досвіду в освітньому просторі України. Ми позитивно оцінюємо, що у висновках дисертації дослідницею з'ясовано й схарактеризовано соціально-політичні і культурні детермінанти зародження полікультурної освіти в США, визначено і проаналізовано основні концепції полікультурної освіти, розкрито організаційно-педагогічні засади забезпечення полікультурної освіти у вищій школі США. Проте вважаємо, що поряд з ними доцільно було у висновках і науковій новизні окреслити і виявлені в процесі дослідження тенденції розвитку полікультурної освіти у вищій школі США.

3. Надмірне захоплення аналізом історичних джерел з полікультурної освіти та педагогічної спадщини видатних зарубіжних учених минулого призвели до порушення балансу матеріалу, що поданий у першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні засади дослідження». Так, підрозділ 1.1 «Категоріальне поле дослідження. Полікультурна освіта як базова категорія дослідження», який, безперечно, є базовим щодо аналізу теоретико-методологічних засад дослідження, висвітлено на 25 сторінках тексту дисертації, в той час як аналіз першоджерел з полікультурної освіти в педагогічній спадщині видатних зарубіжних учених минулого (підрозділ 1.2. дисертації) подано на 41 сторінці тексту дисертації. Вважаємо, що напрацьовані матеріали можна було подати у додатках чи в окремому посібнику, не переобтяжуючи ними основний текст дисертації.

4. Позитивно оцінюючи суперечності, які окреслені дослідницею в системі освіти України, вважаємо, що їх перелік доцільно було доповнити суперечністю, яка на сьогоднішній день має місце у системі функціонування закладів вищої освіти і професійної підготовки майбутніх фахівців. Це суперечність між потребою, що набуває характеру вимоги з боку студентів – майбутніх фахівців щодо рівня полікультурності освіти у ЗВО, як важливої основи формування конкурентоспроможності і професійної мобільності у полікультурному професійному середовищі та недостатньою готовністю закладів щодо її реалізації.

5. У висновках досить ґрунтовно окреслено можливості впровадження зарубіжного досвіду організації полікультурної освіти в закладах вищої освіти України, проте доцільно було більш глибоко розкрити це питання в тексті дисертації.

Висловлені побажання, зауваження і дискусійні моменти суттєво не впливають на високу оцінку дисертації Сідун Лариси Юріївни.

Повнота викладання результатів в опублікованих працях.

Основні положення дисертації Сідун Лариси Юріївни достатньо повно висвітлено в 42 друкованих працях, серед яких: 1 монографія (у співавторстві), 20 статей у наукових фахових виданнях України та зарубіжних наукових періодичних виданнях, 16 у збірниках наукових конференцій та інших виданнях, 3 методичні рекомендації, 2 словники.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації Лариси Юріївни Сідун.

Висновок.

Логіка дослідження, послідовність викладу та доказовість положень і висновків – це ті характеристики, які надають дисертаційному дослідженню цілісності, повноти, завершеності. Не викликає сумніву теоретичне і практичне значення проведеного дослідження, оскільки отримані результати та представлені узагальнення заслуговують на впровадження у закладах вищої освіти України.

Відзначимо змістову насиченість, стилістичну культуру дисертаційного тексту, його продуману структуру, логічність висновків до кожного розділу, концептуальний характер загальних висновків, широту джерельної бази.

На підставі проведеного аналізу констатуємо, що результати мають наукову новизну, теоретичну й практичну значущість, є важливими для педагогічної науки і практики вищої освіти. Отже, правомірно зробити загальний висновок про те, що дисертація на тему «**Розвиток полікультурної освіти у вищій школі США**» за актуальністю, змістом, одержаними результатами, обсягом і оформленням відповідає профілю спеціалізованої вченої ради, відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій, а саме пп. 11, 12, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», що дає підстави для присудження її автору **Ларисі Юріївні Сідун** наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Пришляк О. Ю.

